

Dijana Klarić

UDK: 821.163.42-992.09Kempf, J.
DOI: <http://doi.org/10.21857/yrvgqtp3x9>
Pregledni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 20.2.2017.

UČITELJ I PUTOVANJE: ODGOJNO-OBRAZOVNI KONTEKST PUTOPISNIH DJELA JULIJA KEMPFA

Sažetak

Julije Kempf znameniti je Požežanin koji je veći dio svog života, osim studiranja i pripravničkog staža u Novom Vinodolskom, proveo u Požezi. Obnašao je mnoge dužnosti, a područja njegova zanimanja i aktivnosti bila su raznolika. Bio je izvrstan pedagog, učitelj, spisatelj, kulturni i društveni radnik. S obzirom na raznolikost područja njegova stvaralaštva i istraživanja, u ovom će se radu govoriti samo o odgojno-obrazovnim aspektima Kempfovih putovanja, odnosno o popularizaciji učiteljskog poziva kroz pisanje putopisa. Do kraja života Kempf je napisao više od 400 stručnih članaka, kao i nekoliko desetaka monografija koje su iznimno važne za kulturnu povijest grada Požege. Među monografijama se posebno ističu putopisni naslovi, za koje Kempf naglašava da su namijenjeni omladini.

Kempf je prve stručne radove iz područja pedagogije počeo pisati već kao pripravnik Učiteljske škole u Zagrebu, a objavljivao ih je u časopisu *Napredak*.

U članku pod nazivom „Učitelj i putovanje“, objavljenom u *Napretku*, Kempf ukratko opisuje kako se po preporuci svog učitelja Stjepana Fabkovića, da praznike provede kvalitetno i na način koji će koristiti učiteljskom zvanju, uputio sa svojim prijateljem na putovanje po Hrvatskoj koje je trajalo do 50 dana. Nadalje, opisuje važnost putovanja za učiteljski poziv pozivajući se na autoritete iz povijesti pedagogije koji su takvu aktivnost opisivali kao višestruko korisnu, kako za tjelesno, tako i za duševno zdravlje.

U ovom radu, osim na Julija Kempfa kao učitelja putopisca, poseban osvrt dat će se i na analizu naslova knjiga iz njegove privatne knjižnice kako bi se istaknula njezina važnost kao izvorišta stručne literature, ali i nadahnuća za usavršavanje Julija Kempfa u vlastitom pozivu.

Ključne riječi: Julije Kempf; privatna knjižnica Julija Kempfa; putopisi; odgoj i obrazovanje; Požege – povijest školstva.

Julije Kempf – znameniti Požežanin

Julije Kempf znameniti je Požežanin koji je veći dio svog života, osim studiranja i pripravničkog staža u Novom Vinodolskom, proveo u Požegi. Kada je iz Novog Vinodolskog došao u Požegu, imao je tek 21 godinu, no već tada mladi i poletni Kempf bio je jedan od glavnih osnivača Učiteljskog društva Požeške doline, a uskoro postaje i glavni urednik Učiteljskog koledara, koji je tiskan u nakladi Učiteljskog društva Požeške doline za 1892., 1893. i 1894. godinu. Obnašao je mnoge dužnosti, a područja njegova zanimanja i aktivnosti bila su raznolika. Bio je izniman pedagog, učitelj, spisatelj, kulturni i društveni radnik. Prve stručne radove iz područja pedagogije objavljivao je već kao pripravnik Učiteljske škole u Zagrebu u časopisu *Napredak*, a do kraja života napisao je preko 400 stručnih članaka. Napisao je i nekoliko desetaka monografija koje su iznimno važne za kulturnu povijest grada Požege, među kojima svakako valja spomenuti monografiju *Požega: zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slob. i kr. grada Požege i Požeške županije*. (Požega: 1910.), najobuhvatniju povijest Požege koja je do današnjih dana napisana. Kempf se u svome stvaralačkom radu osobito istaknuo kao pisac stručnih članaka iz pedagogije, zatim zemljopisno-povijesnih članaka i omladinskih knjiga. Kao poseban, možda nepravedno zapostavljen dio Kempfova stvaralaštva, treba istaknuti putopisna djela koja Kempf piše za omladinu, a koja za cilj imaju poticanje i razvijanje ljubavi prema hrvatskom jeziku i domovini. Na takvo djelovanje poticala ga je ljubav prema Požegi i domovini, ali i svijest o dužnosti prema što boljem izvršavanju učiteljskog poziva. U tim djelima u potpunosti su do izražaja došle sve vrline koje je Kempf imao kao učitelj.

Djetinjstvo Julija Kempfa

Julije Kempf rođio se 25. siječnja 1864. u Požegi kao dvanaesto dijete svojih roditelja, majke Julijane i oca Ferde. Kempf svoje djetinjstvo opisuje kao idilično, bezbrižno, lijepo i puno igre. Najviše je volio predškolsko doba, a najdraže igračke bile su mu saonice i malena drvena kola.¹ Julijev otac, Ferdo, kao petnaestogodišnjak ostao je bez oca Stjepana i majke Ane, stoga je nakon završene Gimnazije u Požegi morao napustiti daljnje školovanje. Brigu o Julijevom ocu preuzeo je Mihajlo Kempf, Stjepanov brat, bačvarski obrtnik u Požegi. Tako je Ferdo Kempf započeo učenje industrijskog pivarskog zanata kod Dragutina Lobe, vlasnika pivovare u Požegi. Nakon četiri godine učenja, mladi Ferdo odlučio je uputiti se na put, kako bi i u svijetu dodatno izbrusio svoj zanat. Nakon šest godina putovanja po Europi, vratio se u Požegu, gdje se zaposlio kao poslovođa u pivovari Dragutina Lobe, gdje je kasnije zajedno sa svojom suprugom, Julijevom majkom, vodio i gostioničarski posao. Uskoro su Julijevi

¹ Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996. Str. 18.

roditelji podigli i kuću, kamo su se preselili s djecom i gdje su također otvorili gostionicu i svratište pod nazivom *K Parobrodu*.² Bilo je to omiljeno okupljalište mnogih znamenitih Požežana, a s obzirom na to da je to vrijeme, sredina i druga polovica 19. st., bilo izuzetno turbulentno u političkom smislu, nerijetko se događalo da požeška društva kojima je apsolutizam branio djelovanje, poput Narodne čitaonice u Požegi, svoju svrhu nesmetano ostvaruju upravo u svratištu *K parobrodu*.³

Živopisan život Ferde Kempfa, njegova putovanja, srčanost i hrabri domoljubni iskazi predstavljali su izvor zanimljivih priča koje je mali Julije mogao upisivati u svoja najranija sjećanja. Ferdo je svojoj djeci pripovijedao o kulturi drugih zemalja. Osobito je volio pričati o muzejima i izložbama koje je posjećivao, a u svojoj kožnatoj torbi, koju je vjerno čuvao kao uspomenu sa svojih putovanja, čuvao je vrlo vrijedne i rijetke knjige koje je djeci s posebnom pažnjom pokazivao. Julije Kempf isticao je kako je njegov otac posebno cijenio kvalitetnu knjigu, a one najvrjednije imale su posebno mjesto kasnije u njegovoj privatnoj knjižnici.

Studentski dani i prvo putovanje

Krajem rujna 1880. mladi Julije upisao je Učiteljsku školu (preparandiju) u Zagrebu. Profesorima su mu bili svi oni o kojima danas govorimo kao o velikanima povijesti hrvatske pedagogije: Ljudevit Modec, Stjepan Basariček, Ivan Hoić, Skender Fabković, Ivan Milaković, Franjo Kuralt i mnogi drugi.

Revno je obavljao sve svoje studentske dužnosti, a uzore je, osim u velikanima hrvatske pedagogije, tražio i u velikanima hrvatske povijesti. Tako je kao budući učitelj uzor za svoj poziv pronašao u Ivanu Filipoviću, a kao domoljub vjerno je i predano slijedio ideale Ante Starčevića.

U svojim memoarima, s posebnim poštivanjem piše o Skenderu Fabkoviću, profesoru hrvatskog jezika i književnosti i vjernom sljedbeniku starčevićanskih ideja. Profesor Fabković svoje je studente poučavao da ljube materinski jezik, a često ih je i nukao da putuju i pišu o ljepotama svog zavičaja. Tako je jednom prilikom, kada je Kempf završavao 2. godinu studija, svojim studentima preporučio putovanje zavičajem uz uvjet da ljepote putovanja zapišu na papir pravilno se koristeći hrvatskim jezikom. Kempf je povjerenu zadaću shvatio vrlo ozbiljno, te se sa svojim kolegom Ćirilom Sunićem upućuje na dulje putovanje, koje je trajalo cijele ljetne praznike, a za koje su dobili čak i novčanu pomoć od đakovačkog biskupa J. J. Strossmayera i valpovačkog vlastelina Gustava Baruna Prandaua.⁴ Domaći uradak s opsežnim opisima putovanja nekoliko je desetaka godina kasnije i ukoričen te izdan u nakladi

² Ibidem. Str. 7.

³ Ibidem. Str. 8.

⁴ Ibidem. Str. 62.

„Hrvatskog pedagoško-književnog zbora“ kao prvo putopisno djelo Julija Kempfa pod nazivom *Od Save do Adrije, Bosnom i Hercegovinom*.

To putovanje bilo je iznimno važno za mladoga Kempfa jer je putopis koji je tada napisao bio njegovo prvo putopisno djelo, ali i početak njegova vrlo bogatoga istraživačkog rada.

Privatna knjižnica Julija Kempfa

Mladi Kempf 1882. godine s izvrsnim je uspjehom završio Učiteljsku školu. Kao znak pohvale za taj uspjeh dobio je od Kraljevske zemaljske vlade nagradu u obliku dvadesetak biranih djela iz hrvatske i svjetske književnosti i povijesti pedagogije uz sugestiju da taj poklon postane zalog njegovoj privatnoj stručnoj knjižnici.⁵ To su bili temelji stvaranja privatne knjižnice Julija Kempfa koja je i do današnjih dana još uvijek najbogatija privatna knjižnica na području Požeško-slavonske županije. Kempf je revno pratio tekovine razvoja znanosti o odgoju i obrazovanju, uzore je pronalazio u europskoj pedagogiji, što mogu posvjedočiti naslovi knjiga iz njegove knjižnice. Mahom se tu radi o klasicima i originalnim izdanjima hrvatske i svjetske književnosti, ali je ipak najveći broj knjiga iz područja pedagogije. Sam Kempf u svojim je stručnim radovima nemali broj puta isticao kako se učitelj ne može usavršavati ako ne proučava valjanu stručnu literaturu hrvatskih i svjetskih pedagoga. Nadalje, često je isticao kako bi pučki učitelji, u svrhu dobre daljnje obrazovanosti, morali proučavati ne samo dobre pedagoške nego i obrazovne spise koji se tiču opće kulture.⁶ Kempf je iznimno cijenio kvalitetnu knjigu. Za njega ona nije predstavljala ukras ni znak prestiža nego suputnika na putu stručnog usavršavanja. Smatrao je da bi ne samo pojedinci nego još više i obrazovna društva morala imati društvene knjižnice kako bi i oni pojedinci koji ne mogu kupiti potrebnu stručnu literaturu imali priliku dodatno se usavršavati.⁷ U tom smislu osobito je poticao potrebu osnivanja Učiteljskog društva u Požegi te osnivanje društvene knjižnice, što je i realizirano.

Kako je već ranije spomenuto, temelji privatne knjižnice Julija Kempfa postavljeni su završetkom Učiteljske škole, kada Kempf od svojih profesora na poklon dobiva dvadesetak knjiga. Danas se njegova knjižnica nalazi u Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega kao dio Zavičajne zbirke Possegana. Na temelju Darovnice⁸, Davorin i Božidar Kempf poklonili su Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega 1.500 svezaka knjižne građe,

⁵ Ibidem. Str. 82

⁶ Kempf, Julije. Daljnja obrazovanost pučkih učitelja. // Napredak: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 32, 31(1891), str. 485

⁷ Ibidem

⁸ Kučan, Dijana. Knjižnica Julija Kempfa kao dio zavičajne zbirke Possegana Gradske knjižnice i čitaonice Požega. // Knjižničarstvo 11-12, 1-2(2007-2008), str. 147

uključujući i katalog knjižnice. Veći dio knjižne građe katalogiziran je i smješten u originalni ormar u kojemu su se knjige nalazile u Kempfovoj radnoj sobi u obiteljskoj kući.

Mnogobrojne knjige iz njegove knjižnice na naslovnoj stranici sadrže ex libris: „Jul. Kempf, učitelj pripravnik, 1882.“ koji nam neposredno dokazuje kako je Kempf već kao mlad učitelj i pripravnik u Novom Vinodolskom marljivo prikupljao stručnu literaturu.

Do današnjih dana sačuvan je i dio Kataloga privatne knjižnice Julije Kempfa u kojemu su uredno i pedantno zabilježeni podaci o knjigama.

Učitelj i putovanje

Godine 1886. u časopisu *Napredak* Kempf objavljuje članak pod nazivom „Učitelj i putovanje“. Na samom početku članka prisjeća se svog prvog putovanja na koje se uputio s kolegom Ćirilom Sunićem, a na poticaj omiljenog profesora Skendera Fabkovića. Kempf dalje nastavlja koliko su, u užem pedagoškom smislu, ne samo čin nego i iskustvo putovanja korisni za učitelje kao važan oblik stručnog usavršavanja. Pozivajući se na svjetske autoritete u pedagogiji: Montaignea, Komenskog, Lockea i Rousseaa, ističe kako se obrazovna snaga putovanja nalazi u iskustvenoj predodžbi onoga što se uči kroz frontalni način poučavanja.⁹

Iznosi kritiku frontalnog načina predavanja kao jednog od onih kojima se učitelji najčešće koriste, a koji kod učenika ima za posljedicu smanjenu razinu zanimanja za učenje. Frontalni način poučavanja oslanja se na apstraktno, zbog čega često vodi u monotoniju. Nasuprot tome, putovanjima se bježi od apstrakcije, njima se uči ono što se u knjigama ne može zapisati. Kempf na kraju, kao najvažnije odgojno-obrazovno sredstvo, ističe osobno iskustvo, odnosno autentičnost učitelja.¹⁰

Putopisna djela Julija Kempfa

Putopis je prozno ili stihovano djelo kojemu je glavna tema putovanje i koje je nastalo pretežno radi opisivanja putovanja i impresija s putovanja.¹¹ Putopis se u književnosti ilirizma, na čelu s Matijom Mažuranićem i Antunom Nemčićem, pojavljuje kao svojevrsna novost u hrvatskoj književnosti.¹² Kasnija razdoblja ilirizma neki povjesničari hrvatske književnosti nazivaju romantizmom.¹³ Značajke hrvatskog romantizma u književnosti su: u duhu narodnog preporoda, individualne naklonosti podređene su interesima cjeline, nasuprot melankoliji europskog

⁹ Kempf, Julije. Učitelj i putovanje. // *Napredak*: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 27, 23(1886), str. 358

¹⁰ Ibidem. Str. 360

¹¹ Franić, Ante. Hrvatski putopisi romantizma. Zadar: Narodni list, 1983. Str. 8

¹² Šicel, Miroslav. Povijest hrvatske književnosti, IV. Zagreb: Naklada Ljevak, 2004. Str. 112

¹³ Ibidem. Str. 185

romantizma, hrvatski pisci bude vjeru u budućnost, hrvatski preporodni književnik svojim djelima želi izvršiti određenu etičku ulogu, hrvatski književnici nisu težili univerzalnoj europskoj književnosti nego stvaranju vlastitog kulturnog identiteta kroz nacionalnu književnost¹⁴.

Glavni atributi nacionalno usmjerene romantike bili su narodni jezik i narodna poezija.¹⁵

Književnost hrvatskog romantizma njeguje kult domovine.

Često se putopisima nazivaju i neputopisna djela poput znanstvenih izvještaja s putovanja, no jednako tako tekstovi koji nemaju važnije književno-formalne oznake putopisa, nego im je sadržaj opis putovanja, mogu se nazvati putopisnim djelima.

Premda Julije Kempf svoje putopise kontinuirano objavljuje u razdoblju 1898. – 1924., u vremenu koje daleko premašuje razdoblje romantizma, njegova djela ipak pripadaju stilskoj formaciji romantizma.

Julije Kempf svoj prvi putopis *Od Save do Adrije, Bosnom i Hercegovinom – crtice za mladež*, objavljuje 1898. u nakladi Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora. Nedugo nakon toga, 1902., u istoj nakladi objavljuje drugo putopisno djelo *Uz obalu Adrije – crtice za mladež*. Nakon prvog putopisa, oko 1898., Kempf započinje rad na svojoj monografiji *Požega*. Punih dvanaest godina trajalo je sabiranje priloga o povijesti Požege, što je u konačnici rezultiralo najopsežnijom povijesti Požege do početka 20. st. koja je ikada napisana. Do današnjih dana ona je ostala temelj i prvo polazište svakom proučavatelju povijesti Požege. Sam Kempf u uvodu svome djelu ističe kako ga je na pisanje toga djela potaknula učiteljska dužnost.¹⁶ Ne čudi stoga što već četiri godine kasnije izdaje svoje treće putopisno djelo *Iz Požeške kotline – zemljopisne i povijesne crtice za mladež*. Svojevrсна je to „Požega u malom“, odnosno „Požega“ prilagođena mlađim čitateljima.

Posljednje putopisno djelo *Oko Pšunja – zemljopisno- povijesne crtice za mladež* objavljuje 1924. u nakladi Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora.

Čitajući *Moja požeška sjećanja*, a znajući kako je Kempf za života objavio oko 400 stručnih članaka i nekoliko desetaka monografija, zanimljivo je primijetiti kako od tolikog prebogatog stručnog stvaralaštva, on u svojim memoarima spominje samo dva – svoju zadaću na kraju 2. godine učiteljske škole (već spomenuti putopis) i rad na velebnoj monografiji *Požega*. Kada toj činjenici pridružimo Kempfov dosljedan način ophođenja prema životu i ljudima, a to znači prije svega, u svemu i uvijek biti učiteljem, ne može se drugo nego zaključiti kako su i putopisna djela, uza sav ostali stručni rad, bila izraz učiteljske dužnosti kojoj je Kempf iskazivao neizmjereno poštovanje.

¹⁴ Ibidem. Str. 186

¹⁵ Ibidem. Str. 188

¹⁶ Kempf, Julije. Požega: zemljopisne bilješke iz okoline i prilozi za povijest slob. i kr. grada Požege i požeške županije. Požega: Hrvatske tiskare i knjižare, 1910. Str. <III>

Odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa

Kako sam ranije već istaknula, bitna značajka romantizma u hrvatskoj književnosti zasigurno je i njegovanje kulta domovine. Patriotizam u hrvatskoj književnosti 19. st. svoje korijene ima u 30-im godinama 19. st.¹⁷, kada sustavno dolazi do buđenja nacionalne svijesti i želje da se razjedinjene hrvatske pokrajine konačno ujedine. Intelektualci svojim programatskim člancima pozivaju pisce da svoja djela pišu materinskim jezikom. Taj poziv nije bio ograničen isključivo na književnike nego na sve intelektualce. U tom smislu, razumljivi su i poticaji profesora hrvatskoga jezika i književnosti, Skendera Fabkovića, prema učenicima polaznicima Učiteljske škole, pa tako i Juliju Kempfu, da preko praznika putuju hrvatskim krajevima i da zatečene ljepote opisuju materinskim jezikom.

Političke prilike u kojima je Julije odrastao, a koje su, kako je već navedeno, bile obojene borbom za opstojnost hrvatske kulture, zatim susreti s velikim imenima hrvatske političke povijesti tijekom studentskih dana, to neprestano svjedočenje neumornoj borbi za opstojnost hrvatskog naroda, stvorili su u Kempfa ne samo politički nego afirmativni životni stav prema obrazovanju, domovini, Bogu i obitelji. Taj stav temeljni je motiv svih putopisnih djela Julija Kempfa. Domoljubni opisi u djelima Julija Kempfa prije svega imaju prosvjetiteljsko-didaktičku ulogu.

Svaki Kempfov putopis započinje uvodom u kojemu se autor obraća svojim čitateljima.

U djelu *Od Save do Adrije Bosnom i Hercegovinom*, u uvodu, obraća se miloj mladeži sa željom da se okoristi tom poučnom i zabavnom knjigom jednako onako kako je njemu koristilo motriti prirodne ljepote i kulturni napredak naših posestrima Bosne i Hercegovine.

Već u uvodu, domoljublje se očituje u naglašavanju sestrinstva Hrvatske i Bosne i Hercegovine, ali to mu nije jedina svrha nego Kempf kroz njega poučava mlade čitatelje o kulturi i drugih zemalja. Nadalje, tekst s početka putopisa obiluje hiperbolama u patriotskim motivima:

„Ti dobro znadeš za nebrojene prirodne krasote, za divne bisere premile domovine svoje Hrvatske, koja ti je najmilija i najdraža.“¹⁸

U ovom putopisu Kempf jednostavnim publicističkim stilom opisuje prirodne i kulturne znamenitosti Bosne i Hercegovine. Vrlo vješto opisuje izgled muhamedovaca:

¹⁷ Franić, Ante. Hrvatski putopisi romantizma. Zadar: Narodni list, 1983. Str. 19

¹⁸ Kempf, Julije. *Od Save do Adrije Bosnom i Hercegovinom*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1898. Str. 1

„Muškarci nose široke hlače šaljvare s pričvršćenim dokoljenicama, preko prsa obuku džemadan, koji nema rukava, a onda lijepu suknenu ječermu s rukavima. U svečanije dane prebace preko leđa fermen, a to je srebrom i zlatom urešen kaput, koji nose, ako ne će da ogrnu dugačke dolame.“¹⁹

Egzotičan izgled Bošnjaka, njihovih kuća i bogomolja karakteristični su motivi književnosti romantizma, a u Kempfovim su putopisnim djelima i sredstvo za zadržavanje pažnje mladih čitatelja.

U djelu *Uz obalu Adrije...*, koje Kempf izdaje četiri godine kasnije, 1902., također s podnaslovom „crtice za mladež“, Kempf se u uvodu, koji predstavlja domoljubni izričaj, opet obraća mladim čitateljima:

„Lijepa li je, krasna li je majka naša Hrvatska! U blistavom đerdanu njenih ljepota zaista ponajviše sja hrvatsko Primorje. <...> Cjelivaj i ti, mila omladino, svetim zanosom dragu primorsku obalu i bajno svoje more! Ta svaki će ti kamen, svaki val pričati djedovske vrline i slavu dične otadžbine. Oj slijedi ih, sinko, slijedi – i bit ćeš zahvalan sinak, a majka će se tobom ponositi.“²⁰

Putopis je pisan u „ja formi“. Autor je ujedno i subjekt, putuje sa stricem, koji ima ulogu vodiča i koji autoru pripovijeda crtice iz slavne prošlosti primorskoga kraja.

Osim takvih zanesenih opisa ljepota hrvatskoga kraja, domoljublje se očituje i kroz prigodno veličanje hrvatskog jezika:

„Čim smo se spremili, prošetamo se u crkvu sv. Vida, da zahvalimo Bogu i pomolimo se za sretan put. K tomu sam se ja još nečemu radovao – da čujem službu Božju u milom našem hrvatskom jeziku.“²¹

Sljedeće putopisno djelo jest *Iz požeske kotline – zemljopisne i povijesne crtice za mladež*. Premda ono ima gotovo isključivo didaktičku svrhu te je po stilu pisanja i jednostavnosti izričaja namijenjeno mlađim čitateljima, ipak sadrži dijelove koji imaju stilske osobine putopisnih crtica.

Za razliku od prethodna dva, ovo djelo nema uvod nego napomenu u kojoj se Kempf obraća miloj mladeži napominjući kako su odlomci nekih crtica i opisa uzeti iz opširnijeg djela. Pa ipak, i u napomeni očituje se patriotizam u svrhu osvješćivanja regionalne pripadnosti:

¹⁹ Ibidem

²⁰ Kempf, Julije. *Uz obalu Adrije po hrvatskom primorju*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1902. Str. <1>

²¹ Ibidem, str. 10

„Zbog svojih prirodnih krasota pripada požeška kotlina među najljepše i najzanimljivije krajeve hrvatske otadžbine. U njoj se prelijepo izmjenjuju gore i planine, brda i doline s bogatim poljima, što ih natapaju mnoga vrela, potoci i potoci sa svojom maticom Orljavom da stvore od tog kraja mali raj.“²²

Domoljubni motivi u ovom se djelu očituju i kroz citiranje narodne poezije koja opisuje junačku povijest požeškoga kraja, kao što je naprimjer pjesma o fra Luki Ibrišimoviću, koji je Požegu oslobodio od trostoljetnog turskog jarma, zatim citiranje djela znamenitih Požežana: Franje Cirakija, Vjekoslava Babukića, Josipa Eugena Tomića i drugih.

Oko Psunja – zemljopisno-povijesne crtice za mladež sljedeća je knjiga izdana u nakladi Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora. Na početku, jednako kao u prethodnoj knjizi, umjesto uvoda nalazi se napomena u kojoj se Kempf obraća omladini napominjući kako se za pisanje toga rada koristio i drugim stručnim djelima te županijskom arhivom i školskim spomenicima. To djelo, kako kaže sam autor, nadovezuje se na omladinsku knjigu *Iz požeške kotline* kako bi tim dvjema knjigama mladim čitateljima dao cjelovit prikaz prirodnih i kulturnih znamenitosti Požege i okolice.

I u tom djelu domoljublje se očituje kroz opise prirodnih i kulturnih znamenitosti, ali i kroz citiranje velikana hrvatske književnosti poput pjesnika Ivana Gundulića ili bana Ivana Mažuranića.

Za razliku od prva dva putopisa, u kojima autor prirodne i kulturne znamenitosti opisuje koristeći se brojnim hiperbolama i epitetima tako da patriotizam dominira nad prosvjetiteljsko-didaktičnom svrhom, u zadnja dva putopisna djela dominiraju doslovni opisi ljudi, običaja i krajeva, nema apstrakcija, a patriotizam se očituje kroz citiranje znamenitih velikana hrvatske književnosti i povijesti. Osim domoljubnih motiva, citiranja djela hrvatske književnosti i objektivnih opisa prirodnih i kulturnih znamenitosti, jezik je također u funkciji odgojno-obrazovnog sredstva. Naime, Kempf se služi publicističkim stilom pisanja kako bi poučavanje, koje mu je primarna zadaća, čitatelju bilo što zanimljivije.

Zaključak

Julije Kempf u svemu je i prije svega bio učitelj. Za njega je učiteljstvo predstavljalo poziv, a ne zanimanje. Taj poziv nije bio ograničen samo na učionicu ili školu nego na sva područja života u kojima se nesebično davao za druge. Svoj poziv djelatno je živio, iskreno i sa žarom koji izaziva poštivanje. Bio je plodonosan pisac. Za života je napisao preko 400 stručnih članaka. Svojim je pisanim radovima uvijek i prije svega

²² Kempf, Julije. *Iz požeške kotline*. Požega: Lav. Klein. nasljednici, 1914. Str. <I>

htio odgajati i obrazovati. Kempf je putovao s olovkom u ruci, a njegova putopisna djela na neposredan način sažimaju sve ono što je volio: Boga, domovinu, prirodu, povijest, kulturu, baštinu, hrvatski jezik i poučavanje. Odgojno-obrazovni kontekst u putopisnim djelima Julija Kempfa očituje se u zanosnom i iskrenom buđenju nacionalne i regionalne svijesti mladih čitatelja. On ne piše kao književnik nego kao učitelj. Svojim putopisnim iskustvom ne želi patetizirati nego poučavati, a publicističkim, jednostavnim i razumljivim stilom pisanja to je poučavanje učinio i zanimljivim.

Literatura i izvori

- Crnković, Milan. Hrvatska dječja književnost do kraja XIX. st. Zagreb: Školska knjiga, 1978.
- Franić, Ante. Hrvatski putopisi romantizma. Zadar: Narodni list, 1983.
- Hrvatski putopis: od XVI. stoljeća do danas : antologijski izbor / izabrao i priredio Dubravko Horvatić. Zagreb : „K. Krešimir“, 2002.
- Kempf, Julije. Moja požeška sjećanja. Požega: Matica hrvatska, Ogranak Požega, 1996.
- Kempf, Julije. Požega: zemljopisne bilješke iz okoline i prilozima za povijest slob. i kr. grada Požege i požeške županije. Požega: Hrvatske tiskare i knjižare, 1910.
- Kempf, Julije. Od Save do Adrije Bosnom i Hercegovinom. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1898.
- Kempf, Julije. Uz obalu Adrije po hrvatskom primorju. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1902.
- Kempf, Julije. Iz požeške kotline. Požega: Lav. Klein. nasljednici, 1914.
- Kempf, Julije. Daljnja obrazovanost pučkih učitelja. // Napredak: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 32, 31 (1891), 481-485.
- Kempf, Julije. Učitelj i putovanje. // Napredak: časopis za učitelje, uzgojitelje i sve prijatelje mladeži 27, 23(1886), 357-361.
- Kučan, Dijana. Knjižnica Julija Kempfa kao dio zavičajne zbirke Posseganna Gradske knjižnice i čitaonice Požege. // Knjižničarstvo 11-12, 1-2 (2007-2008), 147-151.
- Šicel, Miroslav. Povijest hrvatske književnosti, IV. Zagreb: Naklada Ljevak, 2004.

The Teacher and the Journey: the Educational Context of Julije Kempf's Travel Literature

Summary

Julije Kempf is a renowned citizen of Požega who, except for the study and internship in Novi Vinodolski, spent most of his life in Požega. He held many offices, and had a wide range of interests and activities. Kempf was an outstanding pedagogue, teacher, writer and cultural and communal worker. Areas of his creative work and studies were rather diverse; hence, this paper will discuss only the educational aspects of Kempf's journeys, i.e. the popularisation of the teaching profession by means of writing travel literature. During his life, Kempf wrote more than 400 scientific articles, as well as several dozen monographs of great importance for the cultural history of the town of Požega. Among his monographs, travelogue titles stand out in particular, and he pointed out that those were intended for the youth.

Kempf began writing scientific papers on pedagogy during his internship at the Teachers' College in Zagreb, and published them in the journal *Napredak*.

In the article *The Teacher and the Journey*, which was published in *Napredak*, Kempf describes in brief how he set with his friend on a 50-day journey across Croatia on the recommendation of his teacher Stjepan Fabković, who argued that Kempf should spend his holidays productively and in such a way that would bring benefit to the teaching profession. He furthermore describes the importance of travelling for the teaching profession by calling on the authorities from the history of pedagogy, who used to describe such activities as multiply beneficial – both for physical and mental health.

In this paper, in addition to analysing Julije Kempf as a teacher-travelogue writer, special emphasis will be put on the analysis of the books from his private library, in order to accentuate its importance as a source of scientific literature, as well as inspiration for Julije Kempf to keep perfecting himself in his own profession.

Keywords: Julije Kempf; Julije Kempf's private library; itineraries; upbringing and education; Požega – history of schooling.

Dijana Klarić, mag. bibl.
voditeljica Studijskog odjela i čitaonice i Zavičajne zbirke
Gradska knjižnica i čitaonica Požega
Antuna Kanižlića 1, 34000 Požega
dijana@gkpz.hr